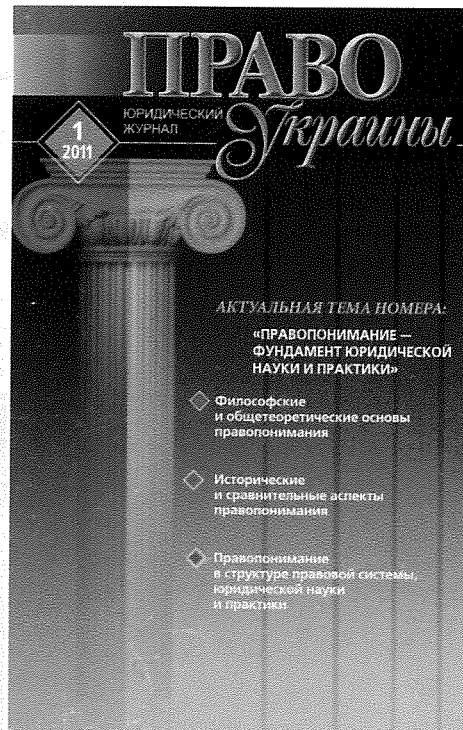
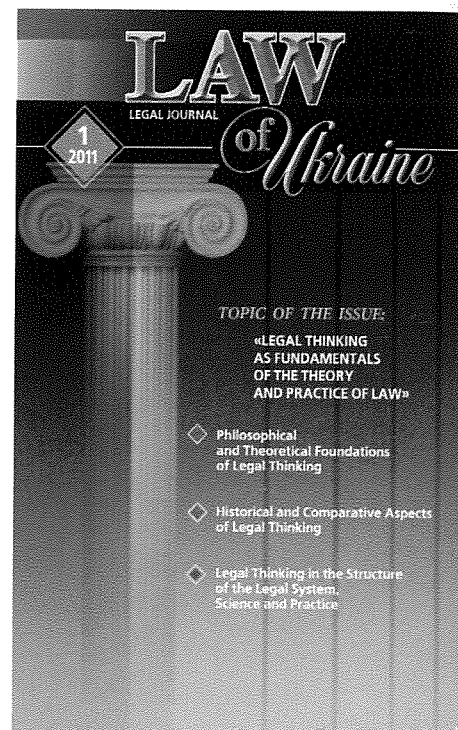

ДО УВАГИ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ, АВТОРІВ ТА ВСІХ ЧИТАЧІВ
ЮРИДИЧНОГО ЖУРНАЛУ «ПРАВО УКРАЇНИ»!

Вийшов друком перший номер
англомовної та російськомовної версії журналу

Передплатний індекс
російськомовного видання:
777-2

Передплатний індекс
англомовного видання:
777-3

З питань придбання звертайтеся до редакції журналу за адресою:

Україна, 04107, м. Київ, вул. Багговутівська, 17–21

Тел. для довідок: +380(44) 537-51-14
Тел./факс: +380(44) 537-51-15
E-mail: info@pravoua.com.ua
Сайт: www.pravoua.com.ua

код екземпляра

634162

ISSN 0132-1331

ПРАВО

ЮРИДИЧНИЙ
ЖУРНАЛ

України

Науково-практичне фахове видання

Засноване у 1922 році

Видається щомісячно

Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія А01 № 129671

Передплатний індекс: 74424

Адреса редакційної колегії:
04107, м. Київ
вул. Багговутівська, 17–21
Тел.: 0 (44) 537-51-07

Головний редактор:
Святоцький О. Д.,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України

E-mail: info@pravoua.com.ua

Відповідальний секретар:
Давиденко О. М.

Відповідно до рішення
Президії Вищої атестаційної комісії України
(постанова від 10 лютого 2010 року № 1-05/1)
журнал «Право України» внесено до переліку
фахових видань у галузі юридичних наук

ЗАСНОВНИКИ

Національна академія правових наук України
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»
Конституційний Суд України
Верховний Суд України
Вищий господарський суд України
Генеральна прокуратура України
Міністерство юстиції України
Спілка адвокатів України
Трудовий колектив редакції журналу «Право України»

3/2011

НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ
УКРАЇНИ імені Ярослава Мудрого
БІБЛІОТЕКА
ЧИТАЛЬНИЙ ЗАЛ №2
вул. Пушкінська 77, тел. 704-93-51

Питання кримінології

КРИМІНАЛЬНІ БАНКРУТСТВА: ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В. ПИВОВАРОВ
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
(Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»)

Цивільно-правовий інститут банкрутства в Україні, як і в інших країнах із розвинутою правовою системою, є важливою складовою механізмом регулювання ринкових відносин. За своїм загальним призначенням інститут банкрутства покликаний допомагати учасникам цивільного обороту з мінімальними втратами в законному порядку позбуватися від неефективних учасників господарської діяльності. Це, власне, інструмент постійного фінансово-економічного «природного» відбору. Однак внаслідок цілої низки факторів, які зумовлюють криміналізацію економіки нашої держави, процедура банкрутства все частіше набуває кримінального забарвлення і використовується як складний механізм вчинення злочинних діянь, які посягають на відносини власності та встановлений порядок економічного обігу. Кримінальний закон бере ці відносини під охорону: чинний Кримінальний кодекс України у статтях 218–221 передбачає відповідальність за фіктивне банкрутство, доведення до банкрутства, прихо-

© В. Пивоваров, 2011

ування стійкої фінансової неспроможності, незаконні дії у разі банкрутства.

Втім, незважаючи на безумовну необхідність і доцільність існування інституту банкрутства в Україні, в сучасних соціально-економічних умовах надзвичайно актуальним постає питання різного роду правопорушень, пов'язаних з інститутом банкрутства. Особливої уваги, на нашу думку, заслуговують питання дослідження кримінологічної характеристики злочинів у цій сфері правовідносин, зокрема способів, «механізму» їх вчинення. Аналіз практики господарських судів у справах про банкрутство показує, що досить часто процедура банкрутства порушується й провадиться у відношенні економічно привабливих і фінансово стійких підприємств. А це свідчить про численні факти зловживань цивільно-правовим інститутом банкрутства, використання його не за призначенням, а для досягнення протиправної, в тому числі й злочинної, мети.

Вивчення господарських справ із банкрутства та відповідних статистич-

них даних показує, що зловживають інститутом банкрутства як боржники, так і кредитори. Зловживання з боку боржників пов'язані здебільшого із ухиленням від виконання грошових зобов'язань, для чого вони найчастіше вдаються до створення ситуації фіктивного банкрутства, зменшуючи тим самим конкурсну масу. Слід наголосити, що злочинні діяння цього спрямування порушують не тільки інтереси деяких суб'єктів господарювання, а й підривають економічний механізм кредитування. Зловживання з боку кредиторів найчастіше полягають у намаганні не стільки отримати борг, скільки опанувати господарською діяльністю боржника, дешево скупити його активи, тобто фактично спрямовані на протизаконний перерозподіл власності. Відповідно, протизаконні дії кредиторів більш витончені і різноманітні, внаслідок чого менш вивчені у теорії та на практиці.

Проблема зловживань і правопорушень під час процедури банкрутства в цілому відома сучасній правовій науці. Зокрема, в останнє десятиріччя кримінально-правові аспекти злочинних проявів при банкрутстві на дисертаційному рівні досліджували Г. Болдарь, Б. Грек, О. Круглова [1–3]. Значна увага приділялась проблемам господарсько-правового регулювання відносин при банкрутстві, зокрема питанням санації, наслідків банкрутства, мирової угоди у процедурі банкрутства, господарсько-правовим заходам попередження банкрутства [4–6].

Водночас ціла низка проблем кримінологічного характеру, разом із супутніми проблемами кримінального права, кримінального процесу, криміналістики тощо залишається без достатнього висвітлення, зокрема: питання детермінації, характерних способів (методів, засобів тощо) вчи-

нення і особливостей розслідування, мотив мотиваційної сфери, особи злочинця і чіткого визначення суб'єкта відповідальності за злочин за чинним законодавством, ефективної системи засобів протидії вказаним злочинам тощо. У кримінології питання зловмисної фінансової неспроможності, протиправного виведення майна і коштів зі сфери легального обігу та супутні діяння останнім часом розглядались переважно як другорядні складові злочинності у кредитно-фінансовому секторі економіки [7–9].

Водночас значна поширеність зазначених протиправних діянь, їх надвисока кримінально-процесуальна латентність на фоні нібито повної господарсько-правової публічності, маскування таких злочинів під правомірні відносини цивільного обігу спонукають до більш ретельного і методологічно виваженого кримінологічного дослідження цього масиву злочинів.

З точки зору кримінологічної класифікації злочини, пов'язані із процедурою банкрутства (далі — кримінальні банкрутства), слід відносити до економічної злочинності — як у широкому розумінні, оскільки вони вчиняються у сфері відносин власності, господарсько-економічної діяльності, економічної безпеки, порушення посадовою особою своїх обов'язків, що завдали істотної шкоди економічним інтересам підприємств, так і у вузькому значенні — як злочини у сфері господарювання. Більш точно визначаючи місце кримінальних банкрутств у системі економічної злочинності, значимо, їх слід відносити до різновиду фінансової злочинності. При цьому критеріями віднесення цих злочинних діянь саме до фінансової злочинності є: 1) наявність певного предмета посягання — матеріальних коштів (грошові кошти, валютні кошти, цінні папери,

інші матеріальні кошти); 2) порушення процесу їх нормального, тобто законного, руху або ж створення умов порушення зазначеного процесу; 3) в цілому єдність видового об'єкта посягання — правовідносин у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Таким чином, в основі виокремлення фінансової злочинності є інтегративний критерій, що дає змогу виділити ознаки юридичних характеристик цих злочинів, які збігаються і є загальними для них [9, 29–30]. Подібна точка зору поширена і серед російських учених. Так, визначаючи поняття «фінансового злочину», Л. Гаухман зазначає, що до злочинів у фінансовій сфері слід відносити злочини, що безпосередньо посягають на сукупність економічних відносин, які виникають у процесі створення і використання фондів грошових коштів, називаючи такі злочини ще як «господарські злочини у сфері фінансів». На думку цього автора, ця категорія злочинів поділяється на чотири групи: податкові злочини, злочини у сфері валютного регулювання, злочини у сфері митного регулювання та інші злочини у сфері фінансів (курсив мій. — Авт.) [10, 7–8].

Розглядаючи питання кримінологічного дослідження кримінальних банкрутств, слід торкнутись деяких питань наукової термінології. Відомо, що одночасно із терміном «банкрутство» наукові джерела і законодавство оперують терміном «неспроможність». Інколи у спеціальній літературі висловлюється думка щодо неоднозначного змісту і різних підходів до розуміння термінів «неспроможність» та «банкрутство». На нашу думку, порівняльний аналіз відповідних положень Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», ст. 209

ГК України, ст. 218 КК України дає підстави вважати, що термін «неспроможність» вживається для характеристики фінансового стану суб'єкта підприємницької діяльності — боржника, в той час як статусу банкрута із відповідними правовими наслідками боржник набуває на підставі рішення суду. Але зауважимо, що узагальнюючий за змістом термін «банкрутство», на відміну від індивідуально забарвленого поняття «банкрут», вже тривалий час уживається у спеціальній літературі як родове поняття для позначення стану стійкого неплатоспроможного стану боржника — суб'єкта господарювання. Тому слід погодитися із позицією більшості вітчизняних і зарубіжних учених, які в напрямі кримінально-правових і кримінологічних досліджень цілком слушно вживають поняття «неспроможність» та «банкрутство» як синоніми.

Слід зазначити, що методологічно виважене кримінологічне дослідження складного суспільного явища має ґрунтуватись на відповідних його класифікаціях — основних і допоміжних, навіть використовувати їх як елемент гіпотези дослідження. Удосконалення класифікації, перспективне перетворення класифікації на типологію може розглядатись як позитивний результат розвитку конкретного дослідження. З огляду на наведене, вважаємо, що для мети кримінологічного дослідження злочинних посягань, пов'язаних із процедурою банкрутства, слід використовувати класифікації, побудовані з урахуванням економічного, нормативного і порівняльно-правового змісту поняття «банкрутство». Так, вивчення положень дореволюційного російського законодавства з питань банкрутства («Статут судочинства торгового» 1892 р.) показало досить вдале, із сучасного погляду, врахування суб'єк-

тивної сторони банкрутств як прямих, так і протиправних. З огляду на зазначене, вважаємо за можливе запропонувати для мети кримінологічного дослідження банкрутств, що містять ознаки злочину, таку доповнену класифікацію.

1. *Форс-мажорне («нешасне») банкрутство.* Означає повну нездатність суб'єкта господарювання відновити в майбутньому свою фінансову стабільність і платоспроможність через реальні втрати капіталу, яка сталася в результаті дії причин, які полягають поза сферою контролю боржника. Катастрофічний рівень втрат капіталу не дає змоги такому господарюючому суб'єкту здійснювати ефективну господарську діяльність у майбутньому періоді, внаслідок чого розпочинається правова процедура банкрутства і господарюючий суб'єкт визнається судом банкрутом, розпочинається ліквідаційна процедура.

2. *Просте (необережне) банкрутство.* Характеризує стан неплатоспроможності суб'єкта господарювання, викликаний істотним простроченням його дебіторської заборгованості внаслідок недбалого господарювання. При цьому розмір дебіторської заборгованості перевищує розмір кредиторської заборгованості такого суб'єкта, а сума його активів значно перевищує обсяг його фінансових зобов'язань. Просте банкрутство при ефективному антикризовому управлінні господарюючим суб'єктом, включаючи його правомірну санацію, звичайно не призводить до визнання такого господарюючого суб'єкта банкрутом. Зауважимо, що і просте банкрутство може свідчити про наявність ознак кримінально каранних діянь.

3. *Навмисне банкрутство (доведення до банкрутства).* Характеризується навмисним створенням (чи

збільшенням) керівником господарюючого суб'єкта його неплатоспроможності; нанесенням зазначеними особами економічного збитку такому господарюючому суб'єкту в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб. Передбачає свідомо некомпетентне, зловмисне фінансове управління господарюючим суб'єктом.

4. *Фіктивне банкрутство.* Розуміється як неправдиве оголошення господарюючим суб'єктом про свою неспроможність з метою введення в оману кредиторів з метою отримання від них відстрочки (розстрочки) виконання своїх кредитних зобов'язань чи зниження суми кредитної заборгованості, списання кредитної заборгованості за результатами банкрутства та продовження господарської діяльності як нового господарюючого суб'єкта, або з метою відчуження на користь фіктивних кредиторів або інших зацікавлених осіб окремого, найчастіше цінного, майна господарюючого суб'єкта.

Значення запропонованої класифікації полягає в такому. Такі визначення, як «навмисне банкрутство» і «фіктивне банкрутство», найбільш точно характеризують фінансово-економічну сутність, мету, основні елементи механізму злочинного посягання в межах кримінологічного поняття «кримінальних банкрутств». І на протиставленні їх із категоріями «форс-мажорного банкрутства» та «простого банкрутства», дослідник-кримінолог отримує можливість окреслити коло досліджуваних явищ — кримінальних банкрутств, наприклад під час проведення емпіричного дослідження.

Результати проведеного нами дослідження показують, що найбільш поширені види банкрутств, яким можна надати відповідну кримінально-правову оцінку і кримінологічну характеристику, є результатом реалізації

задалегідь продуманих планів перерозподілу власності та переслідують мету: придбання об'єкта права власності за суму значно нижчу, ніж його реальна ринкова вартість, для включення його у власну виробничу мережу за умови, коли власник цього об'єкта не має наміру його відчужувати; для знищення конкурента; для отримання вигідно розташованої земельної ділянки з наступним розміщенням на цій ділянці власного бізнесу. Реалізація зазначеної мети, як показало дослідження, найчастіше виконується за приблизно такою схемою: підшукування «перспективного» підприємства — придбання або створення боргів цього підприємства — порушення процедури банкрутства із одночасним висуненням кандидатури арбітражного керуючого — перерозподіл власності під час триваючої процедури банкрутства. Водночас зустрічаються неординарні випадки «заказних» банкрутств, що характеризуються, наприклад, поєднанням способів захоплення управління акціонерним товариством разом з одночасним перерозподілом власності, яке здійснюється шляхом додаткової емісії акцій товариства-боржника. Емісія виконується нібито для мети відновлення платоспроможності товариства, але власниками додатково емітованих акцій стають ініціатори банкрутства, водночас повноваження власників раніше емітованих акцій у частині повноважень з управління товариством суттєво зменшуються.

Також останнім часом значного поширення набув такий різновид кримінальних банкрутств, як «списання боргів». Вони ґрунтуються на тому, що відповідно до законодавства в результаті провадження процедури банкрутства вимоги кредиторів мають задовольнятися із майна боржника про-

порційно його боргам, а борги банкрута, що залишилися непогашеними після реалізації всього майна боржника на підставі рішення суду, вважаються погашеними. Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» комітет кредиторів наділений повноваженнями самостійно визначати покупця майна боржника, що підлягає реалізації в рахунок погашення боргу та ціну, за якою буде продане таке майно, однак не нижче його оціночної вартості. Найчастіше злочинцями використовуються підроблені (фіктивні) господарські документи, на підставі яких в обліку формується неіснуюча заборгованість перед третіми особами, а такі особи вводяться до складу комітету кредиторів. Зважаючи на ту обставину, що рішення комітету кредиторів приймаються більшістю голосів пропорційно заявленим вимогам кредиторів, фіктивна заборгованість формується у розмірі, достатньому для отримання більшої частини голосів у комітеті кредиторів та ухвалення потрібних рішень, спрямованих на реалізацію протиправної мети. Результатом реалізації такого способу є «списання» частини боргу за рахунок формування фіктивної заборгованості. Якщо злочинці мають намір залишити у фактичному володінні та користуванні певне заставлене (як правило — нерухоме) майно, додатково можуть залучатися суб'єкти оціночної діяльності, котрі з корисливих мотивів проводять занижену оцінку майна, яке потім реалізується за мінімальною ціною третім особам — співучасникам. Подібна схема може використовуватися також у випадку наміру злочинців дешево придбати у власність окреме, найбільш цінне й економічно привабливе майно. При цьому до участі у злочині

залучаються керівники такого підприємства, а потрібне майно за рішенням комітету кредиторів реалізується на користь зацікавлених осіб у рахунок погашення фіктивного боргу.

Всі види кримінальних банкрутств плануються завчасно, вчинюються у певній групі осіб. На підготовчому етапі злочинці, як правило, забезпечують відчуження всього не заставленого цінного майна довіреним особам не з числа близьких родичів чи керівників підприємства. З метою гарантування необхідного злочинного результату та реалізації протиправної схеми банкрутства в межах корупційних зв'язків злочинці часто намагаються залучити суддю господарського суду, який призначає на посаду арбітражного керуючого особу, підконтрольну злочинцям, та формально належить до оцінки наданих суду документів, які містять ознаки підробки.

Звертаючись до питань протидії кримінальним банкрутствам у повсякденній правозастосовній практиці, слід констатувати, що ефективній боротьбі із кримінальними банкрутствами заважає низка факторів організаційно-управлінського, правового, технічного характеру. Таке становище зумовлює нагальну потребу розробки в межах науки кримінології актуальних та своєчасних заходів протидії кримінальним банкрутствам. Вбачається, що такі заходи мають бути орієнтованими як на організацію правоохоронної діяльності, так і на перспективне удосконалення чинного законодавства за допомогою доступних науці кримінології методів, зокрема методу кримінологічної експертизи.

Так, цілком очевидно є складність конструкції самого інституту банкрутства, визначеної Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкру-

том», його причинно-наслідкова багатоваріантність та деякі принципові недоліки правового регулювання, на які неодноразово звертали увагу фахівці у галузі цивільного права, господарського права і процесу [4]. Зазначені обставини на практиці зумовлюють недостатню підготовленість оперативно-слідчих працівників до вирішення питань правового аналізу конкретної схеми банкрутства, особливо за умови участі великої кількості кредиторів, нерозуміння способів і джерел отримання доказової інформації; створюють додаткові складнощі як для кваліфікації злочину слідчими працівниками, так і сприятливу ситуацію для збереження латентності кримінальних банкрутств з причини відсутності критеріїв їх правової оцінки в межах господарського процесу.

У безпосередньому зв'язку із порушеною темою особливого значення набувають дві взаємопов'язані проблеми, які, на нашу думку, перешкоджають більш ефективній роботі судів і слідчих органів у напрямі виявлення і попередження фіктивного банкрутства і доведення до банкрутства — це окрема специфіка конструкції кримінального закону, з одного боку, і невідповідність функцій господарського та кримінального процесу — з другого. Слід звернути увагу на те, що склади злочинів фіктивного банкрутства і доведення до банкрутства (статті 218, 219 КК України) сформульовані законодавцем як матеріальні, коли злочин вважається завершеним з моменту настання передбачених законом наслідків у вигляді великої матеріальної шкоди. При цьому не враховується специфіка процедури банкрутства, за якою розмір шкоди можна визначити лише після завершення конкурсного провадження — тобто коли докази фіктивного банкрутства (доведення

до банкрутства) найчастіше втрачені, документи і фіктивні підприємства ліквідовані. Внаслідок цього справи майже «розвалюються» на стадії досудового слідства і до суду не надходять. З другого боку, банкрутство — це комплекс цивільних правовідносин між сторонами, спори між якими вирішуються в порядку господарського процесу і можуть бути припинені мирною угодою практично на будь-якій його стадії. Тому до завершення господарського процесу банкрутства втручання кримінального права може бути передчасним.

Відповідно, вважаємо недоцільною практику зупинення провадження у справі про банкрутство за ч. 2 ст. 79 ГПК України при надісланні матеріалів справи до слідчих органів. Саме рішення господарського суду матимуть преюдиціальне значення для кримінального процесу, а не навпаки. Головне в тому, що рішення суду саме і встановлюватимуть факти, що становлять об'єктивну сторону фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Вбачається, що господарський суд передусім має перевірити, чи дійсно боржник не спроможний задовольнити вимоги кредиторів у повному обсязі, встановити цивільно-правовий факт банкрутства і розмір збитків, не порушуючи питання про вину суб'єкта, і за наявності у справі відомостей про порушення законності, що містять ознаки дії, переслідуваної у кримінальному порядку — відреагувати повідомленням органам внутрішніх справ чи прокуратури у порядку ч. 3 ст. 90 ГПК України.

Безумовно, потребують удосконалення й інші норми чинного законодавства. Зокрема, доцільно було б у ст. 2 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» передбачити повноваження державного органу з

питань банкрутства готувати на запит суду, прокуратури, органу досудового слідства висновки про наявність ознак приховуваного, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства не лише щодо державних підприємств чи підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25 %, а відповідно у всіх справах про банкрутство, оскільки у кожній справі про банкрутство так чи інакше порушується питання охорони економічних інтересів держави і громадян.

Насамкінець зауважимо, що про актуальність порушеної теми яскраво свідчать деякі статистичні показники в їх історичній ретроспективі. Так, за офіційним повідомленням Управління з питань власності та банкрутства Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, за 2001–2003 рр. проведено аналіз фінансово-господарського стану більше ніж 900 підприємств, проте лише на 18 з них виявлено ознаки фіктивного банкрутства та доведення до банкрутства (2 % банкрутств з ознаками злочину). А щодо сучасного стану проблеми свідчить оперативна зведена інформація, розміщена на офіційному веб-сайті Державного департаменту з питань банкрутства: станом на 1 січня 2011 р. у процедурах банкрутства перебувають 14 597 підприємств, на яких за результатами перевірок виявлено ознак доведення до банкрутства — 3 (тобто 0,02 % кримінальних банкрутств). Просте порівняння наведених структурних показників є досить красномовним, і з урахуванням показника річного рівня злочинності в Україні, який в останнє десятиріччя сягає близько 400 тисяч злочинів на рік, — вказує на надзвичайну латентність фіктивного банкрутства та доведення до банкрутства.

а отже, і на значні недоліки у напрямі виявлення, розкриття і попередження зазначених злочинів.

Все згадане вище свідчить про наявність цілком визначених науково-теоретичних і практичних проблем у питанні кримінологічного вивчення і попередження комплексу злочинних проявів, які отримали узагальнюючу назву «кримінальні банкрутства», та

зумовлює нагальну необхідність їх вирішення шляхом узгодження норм законодавства і судової практики, проведеної відповідних кримінологічних досліджень у напрямі з'ясування детермінаційних комплексів, основних способів (методів, засобів тощо) вчинення й особливостей розслідування, особи злочинців і специфіки їх взаємодії у механізмі вчинення злочину.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Болдарь Г. Є. Незаконні дії у разі банкрутства : проблеми кримінально-правової кваліфікації та вдосконалення законодавства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Л., 2007. — 20 с.
2. Грек Б. М. Кримінально-правова відповідальність за фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 ; Акад. адвокатури України. — К., 2005. — 20 с.
3. Круглова О. О. Кримінальна відповідальність за доведення до банкрутства (аналіз складу злочину) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 ; Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2005. — 19 с.
4. Поляков Б. М. Правові проблеми регулювання неспроможності (банкрутства) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.04 ; НАН України ; Ін-т економіко-правових досліджень. — Донецьк, 2003. — 38 с.
5. Радзивілюк В. В. Санація як судова процедура банкрутства : порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 ; Київ. Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2001. — 17 с.
6. Степанов О. О. Господарсько-правові засоби попередження банкрутства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 ; НАН України ; Ін-т економіко-правових досліджень. — Донецьк, 2006. — 20 с.
7. Кальман О. Г. Стан та головні напрямки попередження злочинності в Україні : теоретичні і прикладні проблеми. — Х., 2003. — 352 с.
8. Попович В. М. Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки. — Ірпінь, 2001. — 524 с.
9. Пивоваров В. В. Податкова і кредитно-фінансова злочинність : кримінологічна характеристика та попередження : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. — Х., 2003. — 229 с.
10. Уголовно-правовая охрана финансовой сферы : новые виды преступлений и их квалификация : науч.-практ. пособие. — М., 1995. — 96 с.

Пивоваров В. В. Кримінальні банкрутства: деякі питання кримінологічних досліджень

Анотація. Статтю присвячено актуальним проблемам кримінологічного дослідження злочинів, пов'язаних із процедурою банкрутства. Наголошується на необхідності кримінологічного дослідження кримінальних банкрутств як виду злочинів. Запропоновано класифікацію кримінальних банкрутств, сформульовано деякі актуальні заходи запобігання цим злочинам.

Ключові слова: запобігання злочинності, кримінальні банкрутства, доведення до банкрутства, фіктивне банкрутство.

Пивоваров В. В. Криминальные банкротства: некоторые вопросы криминологических исследований

Аннотация. Статья посвящена актуальным проблемам криминологического исследования преступлений, связанных с процедурой банкротства. Подчеркивается необходимость криминологического исследования криминальных банкротств как вида преступлений. Предложена классификация криминальных банкротств, сформулированы некоторые актуальные меры предотвращения этих преступлений.

Ключевые слова: предупреждение преступности, криминальные банкротства, доведение до банкротства, фиктивное банкротство.

Pivovarov V. Criminal bankruptcy: selected issues in criminal sciences

Annotation. The article is devoted to topical problems of criminological studies of crime-related bankruptcy. Emphasizes the need for criminological study of criminal bankruptcy as a form of crime. The classification of criminal bankruptcy, we formulate some actual measures to prevent these crimes.

Key words: crime prevention, criminal bankruptcy, bringing to bankruptcy, fictitious bankruptcy.